NOVICE

gospodarskih, obertnijskih in narodskih stvarí.

Izhajajo vsako **sredo** in **saboto**. Veljajo za celo leto po pošti 4 fl., sicer 3 fl.; za pol leta 2 fl. po pošti, sicer 1 fl. 30 kr.

Tečaj XIII. V Ljubljani v saboto 15. septembra 1855. List 74.

Dober gospodar v hlevu.

Pod tem nadpisom bojo bravci naši, ki se pečajo s kmetijstvom, berž ko ne pričakovali, da jim bomo kaj povedali, kako naj živino gleštajo v hlevu in kako naj ji strežejo, ali kako naj bo hlev napravljen, da se živina zdrava v njem ohrani itd.

Al od tega ne bomo tukaj ničesa govorili.

Po takem bojo morebiti mislili, da bomo od gnoja kaj novega jim povedali, – al tudi od tega ne bomo govorili. Kaj nek bo to, kar bomo danes slišali?

Nekaj bo, česar dosihmal v „Novícah“ še nismo na drobno razložili, čeravno smo sploh že marsikaj o tem priporočevali – in to je od živinske scavnice. Ako pogledamo v naše hleve ali če se ozremo tudi po vaséh in vidimo, kako se razteka po ulicah, nas misel obhaja, da kaj tacega bi se vendar ne vidilo, ko bi naši kmetovavci od kraja vsi pravi zapopadek od živinske scavnice imeli. Bomo tedaj od te kaj bolj natanko govorili.

Za polje je živinska scavnica taka dobrota, da bi je pri pametnem gospodarji gotovo nič v zgubo ne šlo, ako bi to on vedil. Ona je toliko vredna, kot vès drug gnoj. Po preiskavah učenega dr. Stöckhardt-a ima scavnica vse naše domače živine — le prešičja ne — veliko več rodovitnega gnjilca v sebi. 1 funt (ali 1 libra) ima dvakrat ali celó trikrat več rodovitne moči v sebi kakor 1 funt gnoja, zakaj v scavnici raztopljeni gnjilčni deli veliko hitreje in raje gnjijejo kakor enaki deli v gnoji, ki se le težko razkrojijo. Po tem se tedaj lahko zapopade, zakaj ona hitrejše svojo moč na njivi pokaže kakor gnoj.

Zraven gnjilca pa ima scavnica tudi lugastih solí v sebi, ktere pospešujejo rodovitno moč. V drugem gnoji pa je v primeri le malo teh lugastih stvarí.

Še ena posebna lastnost živinske scavnice je, da scavnica kónj, goveje živine, ovác in koz, sploh vse tiste živine, ktera se od rastlin živí, ima posebno veliko tacih stvarí (gnjilca, kalija in natrona) v sebi, po kterih posebno rade rastejo štiblje in perje, manj pa tacih (rudninskih), iz kterih se delajo semena. Iz tega vsak kmetovavec lahko spozná, za ktere setve je scavnica posebno tečna.

Memo druzega gnoja, ki le počasi razpada in se počasi sparstenuje, ima scavnica to prednost, da hitro hitro naganja rast, ker se gnjilični deli, kterih obilo v sebi ima, hitro spremenijo v amonjak.

Naj več gnjilca v sebi pa ima človeška scavnica. En funt človeške scavnice ima toliko gnjilca v sebi, da en funt pšenice po njem zraste. Ravno te skušnje so tudi učile, da 1 funt kravje scavnice ima šestkrat več gnjilca v sebi, kakor 1 funt kravjeka.

Ali ni tedaj škoda, da večidel kmetovavcov tako malo porajta veliki dobiček, ki ga jim scavnica ponuja? Al bi ne bilo v velik prid vsacemu gospodarju, če bi si prizadeval, da bi mu nobena kapljica te rodovitne vode ne ušla? Gnoj večidel le en del scavnice v-se poserka, — če živina nima dovelj nastelje, da bi se je napila in če gospodar nima hleva tako napravljenega, da bi se stekala kam skupaj, teče iz hlevov in se pogublja po dvoriših in ulicah.

Res je, da scavnica škoduje rastlinju, če čista pride do njega, — al temu je lahko pomagati; zmeša in stanjša naj se z vodo, in vse te škode se ni bati. Tudi je treba, preden se scavnica s pridom rabi, da tako rekoč enmalo zavrè in gnjiti začne, — taka je potem dobra. Spozná se pa, da je izvrela, če nima več penj poverh. Taka zavrela scavnica tekne vsim sadežem, na njivah in senožetih in povsod, kjer je treba, rodovitnost hitro pospešiti.

100 funtov scavnice ima okoli 2 funta gnjilca v sebi; kdor hoče iz scavnice tečno gnojilo narediti, naj enemu delu scavnice primeša tri dele gipsa ali apna; 80 centov take mešanice je dovelj oral njive dobro pognojiti in toliko zaleže kakor 10 voz živinskega gnoja.

Gospodarske skušnje.

Paša za čbele.

Da bi čbele zgodaj spomladi preden še tako drevje cvetè, kjer one méd naberajo, oskerbel s pašo, je neki čbelar v Freilandu mesca velicega serpana (augusta) lanskega leta obsejal njivo zraven čbelnjaka z ogeršico, in prav dobro jo je opravil; večidel so močnejši panjovi vagali po 60 do 80 funtov, eden celó čez cent.

Rodovitnost fižola samozernca.

Gosp. dr. Orel nam je te dní podal cel germ fižola, ki je izrastel iz enega zerna tega fižola, ki ga navadno samozernec, po nemški „Hundert für Eine“ imenujejo. Strokov nismo šteli, zerna pa — in našteli smo jih pošteno 514. To je pač rodovitnost, da je kaj! Ker gosp. dr. Orel hvali ta fižol, da je tudi prav dober, je vreden, da se obilo zaplodi po deželi. Kdor ga hoče viditi, ga lahko vidi v pisarnici kmetijske družbe, — kdor ga pa želí saditi, naj se oberne na gosp. dohtarja; nadjamo se, da ga ima kaj odveč za prodaj. Fižolček je drobán, bel in tankih lupinic.

Železni vitrijol zoper vrančni prisad.

Gosp. W. Reidemeister v Petrogradu na Rusovskem priporoča železni ali plavi vitrijol zoper vrančni prisad ali čerm. Raztopí se te solí, ktera ni draga in se dobiva v štacunah, v vodi, ki se bolni živini za pijačo dajè. Koliko? ni povedal, — morebiti kaka 2 lota na poln škaf vode.

Kemijski pomenki za vsakdanje življenje.

Po J. Fausten-u spisal J. Pavalec.

Kaj se godí, kadar kaka stvar gorí.

(Konec.)

V vsakdanjem življenji posebno pri gospodarstvu je terdi les, namreč brastov, bukov, brezov in jelšov bolj

obrajtan kakor mehki. Naravoslovje pa nas učí, da ravno mehki les, posebno smrekov in jelov več toplote daje. Ali s tem, kar smo že gori čuli, to nezložnost zlo lahko rešimo. Naše pečí so tako narejene, da ne morejo vse toplote, ki pri hitrem gorenji naraša, hitro na se jemati; treba je tedaj, da les po malem gorí. Ker pa ravno terdi les tako po malem gorí, da ima peč dovelj časa toploto na se vleči, zategadel terdi les bolj obrajtamo, kakor mehki. Ko bi pa treba bilo visoke stopnje gorkote, kakor pri nekterih obertnijskih opravilih, je pa mehki les več vreden.

V vsakem lesu je več vodenca, kakor ga pričujoči kislic za osnovo vode potrebuje; v mehkem lesu vendar je ta ostatek vodenca naj veči in tedaj tudi veča množina gaznih zvez, ki jih toplota uzrokuje. In zategavoljo gorí mehki les hitreje in rajše; in ker vodenec trikrat več kislica v sebi ima, kakor ogelc, tako se tudi več toplote zbudí. Povsod gorí s plamenom, kjer se takošne gazne zveze osnovajo; kjer pa ne, tam pa le tlí in žarjaví, kakor pri oglji. Sinji plamen pa, ki se pri žarjavenji oglja kaže, pride odtod: ker ogel nikdar ni sam čisti ogelc, temuč vsikdar z malo vodenca zmešan. Ako pri žarjavenji zrak od spodaj priteka, se osnovi ogeljnokislina, ki se po tlečim oglji kviško zdiže, se še z malo ogelca zveže in v ogelno-kisanca premení, ki je gorljivi gaz. Kakor hitro pa ta gaz skoz kup oglja na poveršje pride in se zračnega kislica dotakne, se užgé in zgorí s sinjim plamenom, kakor žveplo, za česar voljo pa tudi nekteri menijo, da v ogelcu je žveplo.

Ker je zračni kislic pri gorenji neobhodno potreben, nam je skerbeti, da se zrak kurjave na več krajih dotikuje. Za tega voljo cepimo derva in drobimo debelo oglje na manjše kosce. Pri tem se pa vendar vsigdar po tem ravnati imamo: za kaj smo namenili kurjavo. Za kuriti namreč jemljemo večih kosov, ki le po malem gorijo in dalje toplote dajejo; za kuhati pa potrebujemo manjših kosčikov, da bolj živo gorijo. Ti kosi se morajo pri kurjavi tako nakladati, da ima zrak dovelj prostora k vsakemu kosu pritekati. Premajhni kosčiki se vendar ne smejo narediti, ker ti se ne dajo, kakor je treba, eden na druzega naložiti, kakor postavimo, pri žaganici, pri ogljenem prahu itd., in zrak se takošne kurjave le na redkih krajih dotikuje. Iz tega uzroka je oglje, ki od vročine razpade, malo prida. Da pa se vendar tudi žaganica, šotni drobiž, ogljeni prah itd., ako je treba, za kurjavo porabiti more, se mora z enmalo razmočenega ila zmešati, iz česar se potem opeke narediti dajo, ki so dobre za kurjavo.

Iz vsega, kar smo o gorenji slišali, lahko vidimo, da bi za kupca bolje bilo, ko bi na vago, ne pa, kakor je pri nas navadno, na mero kurjave kupoval. Na vago bi je vsakokrat enako dosti dobil; na mero je pa dobí za isti denar enkrat manj, drugikrat več, kakoršni so ravno kosi, ki se merijo. So poléna majhne, se bolj tesno zložé v skladovnicah in kupec dobí več kurjave; so pa polena velike, so medprostori med polenami tudi veči, in kupec dobí za isti denar manj kurjave.

Dobrovoljen opomín zastran cepljenja kóz.

Da je cepljenje ali stavljenje kóz (Impfung) velika dobrota, ktera otroke varuje hudih pravih osepnic, vé menda dan današnji vsak človek; žalostno je tedaj, da je še ljudí, ki se obotavljajo o tej koristni napravi. Zdravniki, ki cepijo kozé, tožijo, da je njih opravilo od leta do leta težavneje po kmetih, ker si kratkovidne matere ne dajo dopovedati, da cepljenje ne škoduje celó nič otrokom, temoč da jim koristuje v vse prihodnje življenje njihovo.

Posebno se zoperstavljajo temu, da bi otroke, ki so jim kozé vcepljene bile, še enkrat pokazat prinesle zdravniku, da bi se ta prepričal, ali so se prijele ali ne. Tedaj cepnik pozneje ne vé, je li ta ali uni otrok imel stavljene kozé ali ne. Če pozneje odrašenega človeka prave kozé napadejo, govoré neumni ljudjé, da cepljenje nič ne pomaga, da je torej nepotrebno; krivi so pa tega samí, ker se ne ravnajo po vodilih zdravnikovih.

Tudi vpirajo se matere, ako od roke do roke jemlje cepnik kapljico, pa stavlji kozé (kar je najbolji način stavljenja). Tù se izgovarjajo: „moj otročiček je preslab, je bolehen, ga ne dam terpinčiti“ itd. Celó plačati mora zdravnik, da mu ta ali una mati dopustí iz mozolja kapljico vzeti. Vendar je po obilih skušnjah poterjeno, da spijočemu otroku se mozoljček lahko vbode, ter iz njega kapljičica za vcepljenje vgodne limfe ali mokrine spustí, in otrok se še ne zbudí in celó nobene bolečine ne občuti.

Cepljenje po kmetih pospešiti zamorejo, razun duhovnov, uradnikov in omikanih ljudí sploh, posebno učitelji, in to z besedo in izgledom; to je tudi njih dolžnost in poklic. Učitelj namreč ne učí le v šoli; tudi zvunaj šole naj pomaga ljudstvo izobraževati, pa odpravljati vraže njegove.

Ozir po svetu.

Nedelja na Angleškem.

Nedavnej kar je bil v Londonu hud ropot. Ljudstvo je terjalo, naj se nedelja še s tem posvečuje, da naj se gospôda ne vozi v kočijah na sprehod. Ker se pa sploh pripoveduje, da nikjer tako kakor na Angležkem ne praznujejo nedelj, bomo v sledečih versticah naznanili, kako praznovanje nedelje v Londonu popisuje neki Nemec, rekoč:

„Spomladanska sapa mesca rožnika je pregnala sive megle in angležko nebo je sedaj lepo plavo, in prijazno sonce gleda na zemljo. Človek se zbudí in pogleda na uro. Sedem je, pa ni še čuti žive duše v hiši. Čudno se zdí to ptujcu, ki je poleti ob lepem vremenu navajen ob nedeljah že ob šestih vstajati in viditi precej ljudí po ulicah. Ob osmih so tukaj še vse hiše zaperte. Proti devetim vstanejo in zajterk se napravlja po hišah. Prav za prav je pa to še prezgodaj, zakaj božja služba se začne še le ob enajstih, in pred se ne gré nikamor. Cerkveno opravilo terpí 2 uri; poldrugo uro se moli in poje, pol ure pa terpí pridiga, ktero duhovnik na prižnici bere. Iz cerkve se gré domu k obedu (kosilu), ki je enmalo bolje kakor v delavnikih. Po kosilu prebira mlajša družina pobožne bukvice in tiho med sabo šeptá za kratek čas, — očka in mamika pa dremljeta na stolih. Ob treh spet zazvoní in vsa družina gré spet v cerkev h keršanskemu nauku. Ob 5. uri pridejo iz cerkve in južnajo, to je, pijó čaj, gospodična se potem vsede h klavirju in igra, pa ne kake okrogle ali polke, ampak kakošno cerkveno pesem; če so orglje v hiši, se igrajo orglje in ne klavir. Ob pol sedmih je spet čas v cerkev iti. Vse mergolí sedaj po ulicah, ker vse gré k večernicam. Po večerničah grejo večerjat, in če je večer posebno lep, se grejo pod milo nebo enmalo sprehajat“.

Tako živí ob nedeljah gospoda in srednji stan ondašnjih prebivavcov. Prosto ljudstvo se enmalo prostejše obnaša, in namest popoldne v cerkev gré v gostivnico; ko pa zvečer k večernicam pride, ga pa čaka zavolj te nemarnosti že ojstra pridiga.

Omenimo še, da imajo Angleži svojo véro, ki se anglikanska imenuje in se je pod kraljem Henrikom VIII. leta 1531 ločila od katoljške; anglikanska cerkev ne spoznava papeža, ampak škofi imajo višjo cerkveno oblast; glavar posvetne kakor duhovne oblasti pa je kralj ali kraljica.

Kaj je pruski kralj Friderik Véliki od ljudskih šol mislil.

Slavnemu kralju Frideriku so na stare dní posebno šole pri sercu bile. Imenitno je lastnoročno pismo, ki ga je o šolskih zadevah 5. sept. 1779 ministru Zedlicu pisal. Opustivši to, kar je zastran druzih šol veleval, posnamemo

iz tega pisma le tiste verstice, ki zadevajo ljudske šole. Reči moramo, da v malih teh versticah se razodeva velika modrost kraljeva, ki je dobro spoznal namen ljudskih šol. Čujmo, kaj je rekel o tem: „Začetne šole so vselej krive tega, ako mladi ljudjé nič ne znajo. V ljudskih šolah po kmetih je dosti, da se mladina brati, pisati in rajtati naučí in pa vse tisto, kar ji glavo odprè za nje prihodnji kmečki stan. To je potrebno za vsacega, kdor je človek. Več pa ni treba, da bi kmečki ljudje znali, sicer leté v mesta, in zapustivši svoj stan hočejo sekretarji in Bog vé kaj še v mestu biti. Zato je treba, da se šolski nauk v ljudskih šolah tako osnuje, da se mladina vsega naučí, kar za svoj stan potrebuje, da se lahko kaj zboljša, in lože svoj kruh služi in domá ostane, ne pa da s kmetov uide in se potem po mestih klati“.

Precej smešno pa je, kar učiteljem zastran keršanskega nauka priporoča, rekoč: „Učitelji naj se trudijo, da ljudjé so iz celega serca udani svoji véri, in da jih tako deleč pripravijo, da ne kradejo in ne ubijajo; tatvinstvo sicer nikdar nehalo ne bo: to je že ukoreninjeno v človeško natoro, zakaj vse ljudstvo rado krade, in tudi drugi ljudje kradejo radi in zlasti taki, ki so pri kasah in ki imajo sicer priložnost krasti“.

Jezikoslovna zastavica.

Vrednik „Novíc“ ima v svoji zbirki tudi Bilcov rokopis, kteri, v nemškem, slovenskem in talijanskem jeziku izdelan, se velí „Slovan“. Jezikoslovcem dobro znani gosp. France Bilc je bil takrat kaplan v Ternovem na Notranjskem, ko je spisal to delo, v kterem svetuje vsim europejskim narodom „edine nove ali popravljene latinske čerke“ in ga je Njih veličanstvu cesarju Francu pokloniti želel. Pregledovaje unidan ta rokopis zadenem na pretres številnic „tišuč“ in „jezar“ (tavžent). Naj čujejo častiti bravci, kaj pravi rajnki Bilc od teh besed, ktere ste sicer tudi v naših knjigah in časnikih navadne, med ljudstvom pa se vendar tako pogostoma ne slišite, kakor ponemčeni tavžent. Bilc piše o tem takole: „Nemška številnica tausend in slovanski tisuč morate biti edine korenine, ker se besedi te glasite zlo enako. Tisuč in jezar ste pri Slovanih naj večje številnice. Tisuč je gotovo tavžent; jezar pa je, česar sem se po natanjčnišem zasledovanji prepričal, vse kaj druzega, in pomeni pri južnih Slovanih sicer naj večjo, pa negotovo številnico. Prosti Slovenec ni vajen tako deleč šteti, zato ne vé natanko določiti: koliko prav za prav pomeni jezar; tisuč mu je gotovo tavžent, ker do tavžent mu je treba večkrat šteti. Kaj druzega tedaj utegne ta naj večja, pa ne gotova številnica pomeniti, kakor milijon? Tisuč in jezar ne morete pri edinem ljudstvu edinega števila zaznamovati. Verjetno je tedaj, da jezar je milijon. Kdor sledí po izviru in korenini te besede, bo zasledil, da je zložena iz jen (eden, ein) in zar (dolga čerta ali linija); zavolj lepoglasja je n izpušen, in tedaj se namesto jenzar govorí jezar. Slovani so v številenji, ko so prišli do milijona, zraven druzih čert (znamenj številk) berž ko ne napravljali prav dolgo čerto in to so rabili za zaznamek milijona, zakaj še zdaj delajo take čerte, kadar številijo, zraven pa stavijo rimske številke. Na naj dalji meji Notrajnskega pomeni „jezar“ gotovo „milijon“.

Tako piše Bilc. Al bojo poterdili Notrajnci to, kar on za gotovo pripoveduje zastran številke jezar (jezer f. ali jezero n.)? — Gosp. prof. Metelko pravijo v slovnici svoji, da horvaško jezero (tausend) izvira iz ogerskega ezer, tisuč (tudi tausend) pa iz gotiškega Thusund (in od tod tudi nemški tausend). Krajncu ni neznana številka tisuč, pa v jezi pravi tudi jezero, na priliko: tri sto jezero (hudičev)! Tma v pomenu deset tavžent (μυριας) ni več na Krajnskem v navadi, še pa v pomenu „silo velika množina“, na priliko: „tma vojšakov“.

Novičar iz austrijanskih krajev.

Od sv. Marjete pri Pesnici na Štajarskem 7. sept. Letos so naš preuzvišeni sekavski knezoškof Otokar Maria grof Atems pervokrat vès slovenski del svoje škofije prehodili in sv. birmo delili. Začeli so v Slivnici in odtod so šli k sv. Trojici in sv. Barbari v Haložah, na Zaverče, k sv. Marjeti pri Dornavi, kjer so tudi povekšano cerkev posvetili, k sv. Trojici v slovenskih Goricah, kjer so zraven birmovanja štiri oltare vnovič žegnali, in odtod so se peljali 27. aug. memo sv. Lenarta in sv. Marjete pri Pesnici, kjer so cerkvi ogledali in sv. blagoslov podelili, v Jarenino, odtod pa 28. aug. domú na Sekavo. Z naj večo svečanostjo, pri kteri smo bili nazoči, je svojega višjega pastirja sprejela jareninska fara, ki se pod vodstvom svojega dušnega oskerbnika, visokovrednega kanonika in tehanta gosp. Čepe-ja verlo obnaša. Dolga procesija duhovnov in ljudstva, pokanje možnarjev, godba in zvonenje je oznanovalo v pondeljk večer prihod višega pastirja in veliki praznik za torek. V torek jutro se je zbralo 56 duhovnov, ki so gosp. škofa spremljali v krasno okinčeno cerkvo, kjer so svitli knez po sv. maši v slovenskem jeziku sv. duha molili in ljudstvo nagovarjali, potem pa 965 otrok birmali. Svojega dušnega višega pastirja v domačem jeziku govoriti čuti, je toliko veselja uzrokovalo, da so debele solze igrale po obrazu marsikterega sivčeka, ki še ni pomnil, da bi bil slišal kadaj kterega domačega škofa tù slovenski govoriti. Bog nam daj več tacih dní dočakati in naše prosto ljudstvo bo za svojo materno besedo živo vneto. Drugikrat bodem „Novícam“ od konecletnih šolskih preskušinj tega kraja kaj povedal; saj so one še malo povedale ali celó nič, kako je v naših ljudskih šolah. Juri P. Tonekov.

Iz Laškega (Tüffer) 11. sept. Nemila kolera zapušča polagoma bregovje Save in južno mejo Štajarskega, ter se pomikuje poleg Savine proti Celju. Memogredé obišče kako čuvajnico na železnici, napada v njej čuvaja ali ženo ali otroke njegove; pa naj divjá, kakor ji drago, morivka, kamor smo koli v začetku bolehanja došli, oteli smo ji skorej vse bolnike. Zanimivo je pa, kako vse kote in zavetja, visoke gore in nizke doline obhodi ta gerda potepuhinja. Tako je došla na prijetno goro blizo laškega terga, kjer lepa cerkvica svete Jederti stojí, obilo sadno drevje okolico kinča, pa milo podnebje veje nad zelenim ohribjem. Ob enem podala se je v podzemeljsko tmino v Govcah, kjer pridni rudarji kopljejo černi premog, pa ločenim od sončnega dneva in govora ljudí se še ne dozdeva, kaj nad njimi se godí, alj da hudo jim žuga neznano strašilo. J. Š.

Iz Kočevja 9. sept. Drugi dan tega mesca so dospeli v naše krajine visoko spoštovani gospod deželni poglavar grof Chorinsky tukajšne bolnike obiskat. Kako verlo so se tudi tukaj obnašali, ni nam treba na dolgo in široko praviti bravcem našim; samo ta modri svet prečastitega gospoda naj razglasim, ki ga bo pač poterdil vsakteri, kteri vé, kje naj huje razsaja kolera; rekel je namreč: „da naj se revežem že prej pomaga, kot jih nemila azijatiška razposajenka napade! — Od Kočevja se le malo od kolere sliši po „Novícah“, al danes grozno žalostinko naznanujemo: V naši fari štejemo od 1. augusta dosihmal 120 novih gomil, in zdaj se je še le prav vgnjezdila! Ako bi bili Kočevarji 57. do 60. list „Novíc“ zastran „kolere“ si zapomnili, ne bi bila taka. „Komur ni svetovati ni pomagati“ je resničen pregovor Bolj ko dežuje, toliko več ljudí postopa brez obuval, in več ko se o škodljivosti pijanstva prepoveduje, toliko več štejemo žganjopivcov; to je še dobro, da ga proda-

javci v prid svojega žepa z vodo kersté. Hvale vredna je pa vseskozi neutrudljivost visokovr. gg. kaplanov Franceta Švetlin-a, Janeza Kraškovic-a in Šimna Plenič ar-ja v njih poklicu; perva dva sta včeraj za kolero zbolela, pa nista zlo nevarna. J. Eržen.

Iz Postojnske okrajne 13. sept. N. N. Kolera je bila v okolici naši res huda in je še. Politični okraj postojnski šteje kakih 11.400 duš, in nekteri dan je po 30 merličev. Na Krasu so pokopališa vse premajhne, in ker zemlje obilno ni, se trupla ne morejo dosti globoko pogrezniti, tudi eden in isti grob za druzega prebivavca kmalo zopet na versto pride. Pri tacih okolišinah onemore vsaka lekarska pomoč, in toliko bolj je zastonj, ker postrežbe celó nobene ni, revšina pa ljudstvo čez silo tare. Od bolnika bežijo kot od kužnega, ne obljube, ne darila, ne žuganje in kazni mu strežaja ne pripravijo, če nima znabiti še kakega bližnjega dobrega sorodnika, ki je še zdrav. Pa tudi po več bolnikov leží brez pomoči v eni izbici, starci, mladi in otroci; kdaj celó merlič včasih med njimi. Bog pomagaj! noben drug ne more o taki občinski nadlogi pomagati; vlada, učenost, dobrotljivost, vse je preslabo in omaga. V Cerknici je dosti boljši. Zdravniki sicer tje prihajajo, ljudjé si pa, kolikor morejo, tudi sami pomagajo, posebno s tem, da eden drugemu zvesto služi in streže; k bolniku hitijo sosedje in znanci, ter ga pokrivajo, grejejo in dergajo, ga smerti branijo po vsi moči, in resnično jih tam izmed velicega števila bolnikov malo umerje. Tako so mi Cerkničani pravili; uredskih izkazkov nisem vidil. „Ajzenponarji“ so se večidel poslovili; vém, da jih je komaj deseti del ostalo.

Novičar iz raznih krajev.

Predsednik vladnega svetovavstva baron Kübek, eden naj modrejših austrijanskih deržavnikov, je 75 let star 11. t. m. poleg Dunaja za kolero umerl. — V Dobrovniku (Ragusa), čeravno ni še kolera huda, je vendar prodajanje vsega sadja in mnogotere zelenjadi prepovedano. — Tistim, kteri véjo gotovo zdravílo zoper kolero, zamorejo zdaj lahko k velikemu premoženju in k veliki časti priti. Akademija parižka je razpisala 100.000 frankov v darilo tistemu, ki vé za takošno zdravilo. Slišali smo že nekterikrat, da v Ljubljani se bahajo nekteri, da imajo gotovo zdravilo zoper kolero; ljudjé jim sicer tega ne verjamejo; al kmalo bo pravde konec: naj sežejo le po tistih 100.000 frankih, — potem jim bojo že verjeli. Le bojimo se, da še ne bo ne — frankov ne — častí! Kdor že zdaj terdi, da vé za gotovo zdravilo kolere, je zlo podoben odpušenemu šlezvik-holjstajnskemu stotniku Theurer-u, ki je ravno sedaj v Altenburgu bukvice na svetlo dal, v kterih razodeva gotov vzrok krompirjeve bolezni in kako jo ozdraviti (Grundursachen der Kartoffelkrankheit und deren Heilung). Kaj nek pravi ta modri mož? „Da ljudjé cigare kadé in končike mečejo po tleh; ti pridejo na gnoj in tobakova kislina (?! Nikotin) začne vreti v gnoji, kteri se po tem ostrupení; ta strup pride iz gnoja v krompir, in tako zbolí. Naj se le prepovejo cigare in krompirjeve bolezni bo konec! Vse to je natisnjeno v omenjenih bukvicah; ne verjel bi skor, kdor ni sam bral, da je mogoče kaj tacega blesti! — Od vojske v Krimu so vse tiste novíce gotove, ki smo jih zadnjič omenili; poterdile so jih telegrafne naznanila iz Pariza, Londona in Petrograda. Pelissier piše: „Malakov je naš; Karabelnaje in južne strani Sevastopolja ni več; bitva je bila silna, zato smo zgubili res veliko ljudí“. Angležki general Simpson pravi: „Sevastopolj je v rokah zaveznikov; Rusi so pokončali vse magacine, mesto so sožgali in zapustili južno stran, ki se prav za prav mesto imenuje; vse ladije so ponoči sožgali, le trojnih parobrodov ne, ki še plavajo v luki; most med južno in severno stranjo mesta so poderli“. Gorčakov sam je pisal v Petrograd 10. t. m. sledeče: „Čeravno je armada sevastopoljska sterpela peklenski ogenj sovražnika in je šestkrat odbila napad njegov, ga vendar ni mogla segnati iz Malakova; verli naši vojaki marširajo ravno sedaj proti severni strani mesta; na južni strani ne bo sovražnik nič druzega našel kot kervave razvaline“. — Ko so v Pariz in London to novíco zvedili, so v cerkvah peli „zahvalno pesem“ in obe mesti ste bile razsvitljene. Vse radovedno poprašuje: kaj bo sedaj? — pa nobeden ne vé odgovora. Veliko sicer so zavezniki dosegli s tem, kar se je 8. in 9. t. m. zgodilo, al sevastopoljske terdnjave še niso vse v njih rokah, in severne, kamor so sedaj Rusi se umaknili, so nad južnimi in strahujejo te nižje ležeče. Ako hočejo zavezniki vès Sevastopolj imeti, morajo na severni strani ravno to začeti, kar so skozi celo leto počenjali na južni. Prihodnost bo učila, kaj bo. Pelissier je v zahvalo te zmage v maršala povzdignjen. — Tisti hudodelnik, ki je hotel unidan cesarja Napoleona vstreliti, je mlad Francoz in se piše Bellemare; že dvakrat je bil od leta 1851 v ječi; prec pri pervem izpraševanji je obstal, da že 4 leta ima namen cesarja umoriti.— Med Carigradom in Parizom je telegraf že dodelan. — Življenje sv. očeta papeža je bilo spet v nevarnosti. Zunaj mesta iz kočije stopivši so se sprehajali po cesti, kar priderjajo plahi konji z vozom do njih, da so se komaj ognili na stran; sumi se, da je kočijaž nalaš to storil, ker je bil že enkrat v prekucijske homatije zapleten. — Tudi Švajcc, kjer še nikdar ni bila, je kolera sedaj obiskala.

O 24. godu.

„Kaj stojé oziraš se nazaj od tod?“
Gledam, kak je dolga od zibeli pot.

Dvajset let in štiri, naglo ste pošlè!
Al jih bom doživel tol'ko še in še?

Enkrat pot to možko meril sem od spred,
„To bo dolga, preden konec bo dospét!“

Danes se dozdeva kratka mi na moč,
Kakor jo prehodil bil bi eno noč.

Ki je hitro tekel, stekel se je dan,
Ki ko polž je lezel, stečen je, končan.

Gledam na pretekle leta le nazaj,
Milo se mi dela, sam ne vem zakaj,

Mož sem, al otročji čas si le želim,
In okó, da gledal kot otrok sem ž njim,

In pa pamet, da bi ko takrat umél,
In serce, da vsem bi ko takrat verjél,

In ljudí ko mislil sem si jih takrat,
Da bi vsak'mu upal kakor bratu brat,

Kakor bratom bratje. — Lepa, prazna reč!
V grob so te polož'li, vem, za zmiraj leč. M. V.

Stan kursa na Dunaji 13. septembra 1855.

Obligacije deržavnega dolga	5 %	76	fl.
	4½ „	67	„
	4 „	60¾	„
	3 „	47	„
	2½ „	37¼	„
Oblig. 5% od leta 1851		B 85½	„
Oblig. zemljiš. odkupa 5%		67	„
Zajem od leta 1834		229	„
„ „ 1839		122¾	„
„ z loterijo od leta 1854		98¼	„
„ národni od leta 1854		80⅜	„

Esterhaz. srečke po 40 fl.	72½	fl.
Windišgrac. „ „ 20 „	26	„
Waldštein. „ „ 20 „	25	„
Keglevičeve „ „ 10 „	10⅛	„
Cesarski cekini	5 fl. 14	
Napoleondor (20 frankov)	8 fl. 50	
Suverendor	15 fl. 30	
Ruski imperial	9 fl. 10	
Pruski Fridrihsdor	9 fl. 25	
Angležki suverendor	11 fl. 6	

Nadavk (agio) srebra:
na 100 fl. 14½ fl.

Loterijne srečke:

na Dunaju / v Gradcu } 1. septembra 1855: 59. 1. 13. 89. 27. / 53. 61. 46. 35. 45.

Prihodnje srečkanje bo na Dunaji in v Gradcu 15. septembra 1855.

V Terstu 12. septembra 1855: 1. 19. 54. 26. 2.

Prihodnje srečkanje v Terstu bo 22. septembra 1855.

Odgovorni vrednik: Dr. Janez Bleiweis. — Natiskar in založnik: Jožef Blaznik.